

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті узагальнено підходи вчених до тлумачення понять «оцінювання», «навчальні досягнення»; обґрунтовано доцільність реалізації нових стратегій розвитку освіти в Україні (людиноцентризм, особистісно зорієнтований, компетентнісний, діяльнісний підходи до навчання) в освітньому процесі технічних навчальних закладів, зокрема в процесі оцінювання навчальних досягнень студентів; схарактеризовано практичні здобутки в оцінюванні навчальних досягнень студентів в освітньому процесі вищих технічних навчальних закладів України.

Ключові слова: вищі технічні навчальні заклади; навчальні досягнення студентів; оцінювання.

Постановка проблеми. Сучасна вища технічна освіта України розвивається з урахуванням оновлених законодавчих норм національної вищої освіти, реалій соціально-економічного та політичного буття країни, викликів, що пов'язані з євроінтеграційними процесами в освітній сфері. У Законі України «Про вищу освіту» (2014), проектах концептуальних документів (Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року, Концепція розвитку освіти в Україні на період 2015–2025 роки, Концепція створення та функціонування Національної системи моніторингу якості освіти України) основною метою розвитку вищої освіти в Україні, зокрема й технічної, визначено підвищення якісного її рівня, зростання конкурентоспроможності освіти як умови інноваційного розвитку держави, громадянського суспільства, особистості.

Реалізація пріоритетного напрямку розвитку національної системи вищої технічної освіти пов'язується з вирішенням низки завдань, серед яких – модернізація системи забезпечення якості вищої технічної освіти, невід'ємним складником якої є розв'язання проблеми ефективного оцінювання навчальних досягнень студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок у розв'язання проблеми запровадження інноваційних методів оцінювання навчальних досягнень студентів здійснили М. Євтух, Е. Лузік, Л. Дибкова [3]. Моніторинг рівня навчальних досягнень із застосуванням Інтернет-технологій здійснено колективом учених (В. Биков, Ю. Богачков, Ю. Жук), якому належить перше спеціальне видання, присвячене проблемі автоматизації експериментальних педагогічних досліджень і застосуванню в них інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі визначення рівня навчальних досягнень учнів методами тестування [5]. Висвітленню теоретичних і методичних основ професійної підготовки майбутніх фахівців гуманітарного напрямку підготовки до оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах інформатизації освіти присвячено дослідження В.Бобрицької, О. Глушак, С. Процької [1; 2]. Проте, попри значну кількість досліджень, педагогічний аспект проблеми оцінювання якості навчальних досягнень студентів технічних університетів залишається недостатньо теоретично і практично розробленим.

Мета і завдання статті. Метою цього дослідження визначено – узагальнення напрацювань учених з проблеми оцінювання якості навчальних досягнень студентів технічних університетів з позицій педагогічної теорії та практики. Для досягнення **мети** зосередимося на розв'язанні таких **завдань**: 1) студіювати підходи вчених до тлумачення понять «оцінювання», «навчальні досягнення»; 2) обґрунтувати доцільність реалізації нових стратегій розвитку вищої освіти в Україні (студенто-центризм, особистісно зорієнтований, компетентнісний, діяльнісний підходи до навчання) в освітньому процесі вищих технічних навчальних закладів (технічних ВНЗ); 3) схарактеризувати практичні здобутки в оцінюванні навчальних досягнень студентів в освітньому процесі технічних ВНЗ України.

Викладення основного матеріалу дослідження. На основі ґрунтовного вивчення наукових праць (А. Алексюк, В. Биков, В. Бобрицька, Ю. Богачкова, І. Булах, Л. Дибкова, М. Євтух, Ю. Жук, В. Загвязинський, А. Криворучко, Е. Лузік, І. Підласий та інші) виявлено складність і неоднозначність трактування ученими поняття «оцінювання». Проте науковці спільні у тому, що сутність досліджуваного феномену може тлумачитися по-різному, зокрема як: 1) важливий компонент процесу навчання, який пов'язаний зі встановленням якісних та кількісних

характеристик результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів; 2) процес; 3) функція; 4) результат діяльності чи процесу.

Узагальнення позицій учених щодо трактування сутнісного змісту поняття «навчальні досягнення» створило підґрунтя для умовиводу про те, що навчальні досягнення студентів можна розуміти як, по-перше, динамічне поєднання знань, умінь та навичок (компетентність), які він опанує під час вивчення навчальних дисциплін у вищому навчальному закладі; по-друге, досвід начально-пізнавальної, науково-дослідницької і самоосвітньої діяльності у професійній сфері; по-третє, як індивідуальний результат освітньої діяльності з засвоєння теоретичних і прикладних основ майбутньої професії; по-четверте, як певний рівень засвоєння змістового компоненту освітньої програми тощо.

Узагальнення теоретичних напрацювань учених [1; 2; 3; 5; 6] і власного досвіду викладання [4] дає підстави для висновку про те, що умовою здійснення ефективного оцінювання навчальних досягнень студентів є застосування нових стратегій розвитку вищої освіти в Україні (студентоцентризм; демократизація; надання академічних автономій освітньому закладу; особистісно зорієнтований, компетентнісний, діяльнісний підходи до навчання) в освітньому процесі технічного ВНЗ. В обґрунтуванні своєї позиції наведемо такі аргументи: 1) проголошення європейського принципу студентоцентризму як принципу академічної культури, передбачає першочергове урахування в освітньому процесі вищого технічного навчального закладу інтересів та потреб студентів як споживачів і замовників освітніх послуг, залучення їх до забезпечення якості вищої технічної освіти; 2) нагальною потребою усіх зацікавлених сторін освітнього процесу у достовірній й об'єктивній інформації щодо якості професійної підготовки майбутніх фахівців технічних ВНЗ, нагальність відкриття доступу до такої інформації не лише на рівні студентів і викладачів, адміністрації освітнього закладу, але й надання результатів аудиту якості підготовки майбутніх фахівців у технічних ВНЗ у відкритому доступі, для всіх зацікавлених осіб, суспільства тощо; 3) доцільність запровадження організаційного і навчально-методичного супроводу оцінювання навчальних досягнень студентів як своєрідної проекції їх майбутньої професійної діяльності з визначення ефективності набуття ними актуальних компетентностей як динамічної комбінації знань, умінь і практичних навичок, способів мислення визначає здатність майбутнього фахівця успішно здійснювати подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні освіти; 4) актуалізація у суспільстві запиту щодо ефективного використання науково-педагогічного потенціалу технічних ВНЗ, накопиченого професорсько-викладацьким колективом досвіду організації освітнього процесу зумовлена відсутністю сформованої «культури якості» на інституційному рівні, механізмів самомоніторингу, рефлексії, прогнозування якості професійної підготовки фахівців на усіх управлінських рівнях технічного ВНЗ.

Оскільки серед завдань нашого дослідження було таке як надання характеристик практичних здобутків в оцінюванні навчальних досягнень студентів в освітньому процесі технічних ВНЗ України. Як приклад, проаналізуємо успіхи й складнощі, що виявлено в досвіді Сумського державного університету (СумДУ). На нашу думку, розв'язання потребують завдання об'єктивізації критеріїв та рівнів навчальних досягнень студентів, урахування якісних і кількісних показників навчання у побудові (на перспективу) індивідуальних траєкторій їх особистісного й професійного розвитку. У цьому контексті корисним є застосування ІКТ в оцінюванні набутих знань, умінь і навичок студентів під час вивчення дисциплін професійно орієнтованого циклу. Погоджуємося з ученими, які вважають, що ефективність застосування ІКТ в оцінюванні навчальних досягнень студентів визначається професійною діяльністю викладача і створюється шляхом проведення їх спільної науково-дослідної роботи, практикою зняряддевого застосування комп'ютера, системами опрацювання тестової, графічної, числової інформації, баз даних і знань, застосування ІКТ для підготовки до навчальних занять та електронного навчального курсу з фахової дисципліни [1, с. 54–55]. Перспективним у цьому є застосування платформи Moodle, на базі якої викладач може здійснювати такі операції: 1) створювати та редагувати, розміщувати текстові, графічні, анімаційні, мультимедійні блоки навчальної інформації; 2) створювати та редагувати тестові завдання, переглядати статистику проходження курсу зареєстрованими студентами; 3) обговорювати теми, пов'язані із змістом і проблемами засвоєння дисципліни, на форумі.

Використовуючи практичні напрацювання викладачів інших ВНЗ України [1; 2; 3], вважаємо, що підґрунтям в оцінюванні навчальних досягнень студентів технічних університетів є застосування ІКТ, зокрема у структуруванні електронної навчальної дисципліни (е-курсу). При цьому в структурі е-курсу логічно включаються компоненти, що мають за мету зробити максимально об'єктивними критерії та рівні навчальних досягнень студентів, урахувати якісні та

кількісні показники їх навчально-пізнавальної діяльності (як аудиторної, так і самостійної роботи). Так, викладачі кафедри математичного аналізу і методів оптимізації СумДУ структурують е-курси за такими блоками: 1) загальна інформація про дисципліну (робоча програма, календарний план; критерії оцінювання; друковані джерела та Інтернет-ресурси; глосарій, путівник по курсу (презентація, форум тощо); 2) змістові модулі (путівник, що включає методичні матеріали та форум; теоретичний навчальний матеріал у вигляді структурованого лекційного матеріалу, поданого як «урок», мультимедійні презентації лекцій, аудіо-, відео- навчальних матеріалів та тестів (навчального та контрольного); практичні (семінарські, лабораторні роботи), які включають завдання для обговорення, список індивідуальних завдань та методичні рекомендації (інструкції) з виконання роботи; завдання для самостійної роботи з методичними вказівками (інструкціями) до виконання завдань, списку індивідуальних завдань та критеріїв для їх оцінки, тесту; 3) модульний контроль, яким передбачено контрольні запитання та типові відповіді, тест для самоконтролю та контрольний тест; 4) підсумкова атестація.

Інтерв'ювання студентів і викладачів СумДУ дало змогу виявити, що застосування ІКТ в процесі вивчення е-курсу, дає можливість для студента вибудувати індивідуальну освітню траєкторію вивчення навчальної дисципліни (вивчати матеріал зареєстрованих курсів у визначеній послідовності, проходити навчальні та контрольні тести, виконувати завдання, задавати запитання на форумі викладачу тощо). При цьому викладач має можливість більш ефективно оцінювати навчальні досягнення студентів, застосовуючи нові стратегії розвитку вищої технічної освіти в Україні – студентоцентризм; демократизація; використання потенціалу академічних свобод; застосування особистісно зорієнтованого, компетентнісного, діяльнісного підходів до навчання в освітньому процесі технічного ВНЗ.

Висновки. Узагальнюючи викладене зазначимо, що дослідження педагогічних засад оцінювання навчальних досягнень студентів технічних ВНЗ, дає змогу визначити дидактичні й організаційно-методичні особливості цього процесу. На нашу думку, вони полягають у тому, що, по-перше, має бути ураховано варіативну побудову змісту професійно орієнтованих навчальних дисциплін, що відповідає сучасним вимогам і тенденціям оцінювання навчальних досягнень студентів; по-друге, застосування ІКТ має стати невід'ємною складовою системи навчання у сучасному технічному університеті, оскільки вони дають змогу зробити максимально об'єктивними критерії та рівні оцінювання навчальних досягнень студентів, урахувати якісні та кількісні показники їх навчально-пізнавальної діяльності на наступних етапах навчання у виші; по-третє, в організації освітнього процесу у технічному ВНЗ доцільним є комплексне застосування методів навчання: організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (словесні, наочні та практичні), стимулювання інтересу до навчання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності (дискусійні, проблемно-ситуативні, імітаційні); контролю, самоконтролю та рефлексії. Творче застосування засобів стимулювання інтересу до планування й організації процесу оцінювання (портфоліо, навчальний проект, інформаційно-комп'ютерні засоби тощо) дають змогу зреалізувати в освітньому процесі ВНЗ суб'єкту позицію студента як на етапі засвоєння інформації, так і на етапі оцінювання (самооцінювання) своїх навчальних досягнень.

Перспективи майбутніх досліджень автора будуть зосереджені на вивченні педагогічних умов створення індивідуальних освітніх продуктів, що найбільш широко використовуватимуться у процесі оцінювання навчальних досягнень студентів, зокрема, «Конспекти лекцій», «Навчальний проект з математики», «Портфоліо» тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бобрицька В.І.* Основи інформаційної культури бакалаврів з філології: навч.-метод. посібн. [для студ. вищ. навч. закл.] /В. І. Бобрицька, О. М. Глушак. – Полтава : Поліграфічний центр «Скайтек», 2014. – 116 с.
2. *Бобрицька В. І.* Організаційно-педагогічні умови застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі професійної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей / В. І. Бобрицька, С. М. Процька // Вісник Житомирського університету. – 2013. – С. 34–37.
3. *Свтух М.Б.* Інноваційні методи оцінювання навчальних досягнень : моногр. / М.Б. Свтух, Е. В. Лузік, Л. М. Дибкова. – К.: КНЕУ, 2010. – 248 с.
4. *Захарченко Н.М.* Контроль та оцінювання навчальних досягнень в рамках модульної системи навчання / Н.М. Захарченко, О.А. Білоус // Теорія та методика електронного навчання: збірник наукових праць. Вип. II : Видавничий відділ НМетАУ, 2011. – С.59–64.
5. *Моніторинг рівня навчальних досягнень з використанням Інтернет-технологій:* монографія / за ред. В. Ю. Бикова, чл.-кор. АПН України, д-р техн.наук, проф.; Ю. О. Жука, канд. пед. наук, доц.; Авт. кол.: В. Биков, Ю. Богачков, Ю. Жук. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 128 с.

6. *Shyda Irina, Odarchenko Natalia.* Workbook as a Tool of Reproducing Method for Teaching Mathematics at the University Level// Proceedings of the National Aviation University. – 2015. – № 3(64). – С. 155–160.

Н. Н. Захарченко

ОЦЕНИВАНИЕ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ УНИВЕРСИТЕТОВ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Резюме. В статье обобщены подходы ученых к толкованию понятий «оценивание», «учебные достижения»; обоснована целесообразность реализации новых стратегий развития образования в Украине (человекоцентризм, личностно сориентированный, компетентностный, деятельностный подходы к обучению в высшей школе) в образовательном процессе технических учебных заведений, в частности в процессе оценивания учебных достижений студентов; дана характеристика практического опыта в оценивании учебных достижений студентов в образовательном процессе высших технических начальных заведений Украины.

Ключевые слова: высшие технические учебные заведения; учебные достижения студентов; оценивание.

N.Zaharchenko

EVALUATION OF EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS OF STUDENTS OF TECHNICAL UNIVERSITIES AS PEDAGOGICAL PROBLEM

Summary. In the article, going of scientists is generalized near interpretation of concepts «evaluation», «educational achievements»; expediency of realization of new strategies of development of education is reasonable in Ukraine in the educational process of technical educational establishments, in particular in the process of evaluation of educational achievements of students. The author accents that practical achievement in the evaluation of educational achievements of students in the educational process of higher technical initial establishments.

Keywords: higher technical educational establishments; educational achievements of students; evaluation.